

STORTINGET

Representantforslag 223 S

(2022–2023)

fra stortingsrepresentantene Alfred Jens Bjørlo, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Ane Breivik, Grunde Almeland og Guri Melby

Dokument 8:223 S (2022–2023)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Alfred Jens Bjørlo, Ingvild Wetrhus Thorsvik, Ane Breivik, Grunde Almeland og Guri Melby om innføring av et lobbyregister for Stortinget

Til Stortinget

Bakgrunn

Åpenhet og mulighet for innsyn er et viktig premiss for et liberalt demokrati og for ytringsfrihet. Det er også helt grunnleggende for tilliten til det norske politiske systemet, i tillegg til å være et sikkerhetsnett mot maktmisbruk og korrupsjon. En undersøkelse gjort av Norstat for Vårt Land viste at tilliten til Stortinget sank med ti pst. høsten 2022. Et av tiltakene som kan gjøres for mer åpenhet, er å innføre et lobbyregister for Stortinget, slik mange andre nasjonalforsamlinger i land som er opptatt av et åpent demokrati med høy tillit, har gjort allerede.

Forslagsstillerne merker seg at også Stortingets presidentskap nå er mer opptatt enn tidligere av å ha kontroll med og system for politisk påvirkningsarbeid i Stortinget og i Innst. 257 S (2022–2023) skriver at flertallet i presidentskapet ønsker å gjøre endringer i adgangen til Stortinget:

«Etter dagens ordning må de som ønsker et slikt adgangskort, be om dette uttrykkelig. Denne ordningen bør etter flertallets syn videreføres. Flertallet vil imidlertid endre adgangsreglementet slik at tidligere representanter må undertegne en erklæring for å få utstedt adgangskort til Stortinget. Det vil her framgå at adgangskortet ikke skal benyttes til politisk påvirkningsarbeid.

Dersom formålet med besøket er politisk påvirkningsarbeid, skal den tidligere stortingsrepresentanten registrere seg i Stortingets besøkssystem i resepsjonen – på lik linje med andre besøkende.»

Skal dette gi mening, er det etter Venstres syn helt nødvendig å systematisere og offentliggjøre dette i et lobbyregister. I Innst. 336 S (2021–2022) om Representantforslag 165 S (2021–2022) om innføring av lobbyregister står det følgende:

«Flertallet mener således at forslaget verken vil styrke demokratiet eller øke tilliten til de demokratiske beslutningsprosessene i samfunnet.»

Det gir grunn til å ta opp innføringen av et lobbyregister på nytt. Videre skriver flertallet i innstillingen til forrige behandling:

«Dessuten vil et lobbyregister være arbeidskrevende å håndtere.»

Det er et argument som ikke holder. Presidentskapet mener selv det er greit å bruke besøksregistret for å registrere lobbyister med gullkort. Disse besøkene kan Stortingets egen IT-avdeling lage en eksportløsning for, slik at filene lett kan tilgjengeliggjøres for offentliggjøring og anonymiseres ved behov. I tillegg har Stortinget nå i 2023 innført Office 365, som gjør det trygt og enkelt å eksportere informasjon fra representanters egne kalender til for eksempel et offentlig lobbyregister.

Flertallets bekymring for merarbeid skulle dermed være ryddet av veien.

Europarådets GRECO (The Group of States against Corruption) anbefaler i sin evalueringsrapport om Norge av oktober 2020 at det etableres en oversikt over folkevalgte kontakter med ulike aktører. Begrunnelsen er som følger:

«Norge scorer tradisjonelt høyt i internasjonale spørreundersøkelser om hvordan ulike land oppfattes mht. korrupsjon. Landet har videre en enestående merittliste når det gjelder å gjennomføre GRECOs anbefalinger; alle anbefalingene fra alle tidligere evalueringsrunder er gjennomført. Norske statsborgere er svært fornøyd med landets tjenester og institusjoner. Norge er blant de landene i verden der befolkningen har høyest tillit til den offentlige forvaltning. Administrativ korrupsjon og småbestikkelser er nesten ikke-eksisterende. Det er imidlertid andre korrupsjonsrelaterte utfordringer enn bestikkelser og lignende som er relevante i norsk sammenheng, som tette nettverk og interessekonflikter.»

GRECO anbefaler å innføre regler/prinsipper og retningslinjer for hvordan medlemmer av den politiske ledelsen skal ha kontakt med lobbyister og andre tredjeparter som søker å påvirke myndighetsprosesser og -beslutninger, og å øke åpenheten om formålet med slike kontakter, for eksempel hvem man møtte, og hva som var temaet for samtalene.

Stortinget har vedtatt klare og omfattende regler for offentlighet og innsyn i forvaltningen. Til grunn for disse reglene ligger at borgerne i all hovedsak skal ha tilgang til den informasjon som forvaltningen og politiske organer har, og at denne informasjonen ikke er den enkelte saksbehandlers eller folkevalgtes eiendom. Forslagsstillerne mener dette er et viktig regelverk, men at regelverket ikke går langt nok i å ivareta åpenhet og innsyn når det kommer til ulike former for lobbyvirksomhet.

Større åpenhet rundt politiske påvirkningsprosesser vil, etter forslagsstillerens syn, bidra til at borgerne får bedre innsyn i viktige deler av den politiske beslutningsprosessen og derigjennom økt tillit til at politiske beslutninger tas på rett grunnlag.

Forslagsstillerne vil understreke at møter mellom politikere og lobbyister er helt legitimt, og at lobbyisme åpenbart har positive sider. Gjennom å bidra med sin kunnskap og sine innfallsvinkler til aktuelle politiske saker kan lobbyister være en viktig demokratisk kilde til supplerende informasjon ut over det som opplyses i saksdokumenter. Et godt samspill mellom beslutningstakerne og dem beslutningene angår, er viktig i et levende demokrati.

På en annen side er det politiske systemet under stadig økende press fra sterke profesjonsinteresser, ulike former for organiserte særinteresser og maktkonsentrasjon i næringslivet. Utstrakt lobbyisme vil gi størst påvirkningskraft til økonomisk sterke og velorganiserte særinteresser på bekostning av andre. Dette er uheldig sett fra et demokratisk ståsted. Det vil være svært uheldig dersom bestemte aktører i et marked eller en bransje skaffer seg skreddersydde rammevilkår gjennom lukket kontakt. At

det de siste årene har blitt stadig flere profesjonelle lobbyister og informasjonsbyråer som opptrer på vegne av slike klienter, forsterker dette argumentet ytterligere.

Forslagsstillerne viser til at PR-bransjen og Kommunikasjonsforeningen er positive til opprettelse av et lobbyregister. Senest i oktober 2021 skrev Kommunikasjonsforeningens ledelse følgende i et åpent brev til finansminister Trygve Slagsvold Vedum:

«Som andre i Norge er Kommunikasjonsforeningen svært opptatt av åpenhet, demokrati, etikk og å bevare tilliten i samfunnet. Dette er også grunnen til at foreningen ønsker et lobbyregister på Stortinget [...]»

I tillegg til Kommunikasjonsforeningen har en rekke aktører tatt til orde for et enkelt og ubyråkratisk system som bygger på dagens registrering av besøkende, herunder Norsk Presseforbund, Norsk Redaktørforening, Norsk Journalistlag og Transparency International Norge.

Forslagsstillerne viser til at flere andre land har systemer for registrering av lobbyister. Europaparlamentet har hatt en registreringsordning for lobbyister i mange år. I 2011 ble dette registeret utvidet til å bli et «Transparency Register» for både Europaparlamentet og EU-kommisjonen.

I tillegg til disse er det en rekke land som har registreringsordninger, som Tyskland, USA, Canada, Australia, Irland, Polen, Slovenia, Israel og Østerrike.

Utformingen av registeret

Et offentlig tilgjengelig lobbyregister bør inneholde informasjon om hvem som er i kontakt med hvem, hvilken sak det gjelder, og hvem lobbyisten representerer. Forslagsstillerne mener dette er informasjon som bør være tilgjengelig for borgerne både når det gjelder stortingsrepresentanter og den politiske ledelse i departementene og på Statsministerens kontor.

Skillet mellom personer som opptrer som lobbyister, og de som oppsøker stortingsrepresentanter som borgere uten å ha som mål å påvirke en spesiell sak, er ikke entydig. Det må være en klar forutsetning for nye lovregler at det ikke legges hindringer i veien for slik kontakt direkte mellom borger og folkevalgt. Både Europaparlamentet og Kongressen i USA har funnet fram til regler som ivaretar begge hensyn, og dette burde være fullt mulig å løse i Norge også.

Venstre har selv, ved hjelp av frivillig innsats og i samarbeid med Stortingets IT-avdeling, laget en prototype for et lobbyregister som baserer seg på Stortingets eget besøksregister og representantenes kalendre. Dette lar seg altså gjennomføre med et minimum av ressurser.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget anmoder Stortingets presidentskap om å utrede en registreringsordning for dem som oppsøker Stortinget og Stortingets representanter, på vegne av seg selv eller andre, for å påvirke Stortinget i saker som er til behandling. Ordningen må ivareta personvernet til de besøkende og sørge for at privatpersoner kan unntas fra registrering.
2. Stortinget ber regjeringen utarbeide mulige modeller for en registreringsordning for dem som oppsøker den politiske ledelsen i departementene eller på Statsministerens kontor, på vegne av seg selv eller andre, for å påvirke regjeringen i saker som er til behandling. Modellene må ivareta personvernet til de besøkende og sørge for at privatpersoner kan unntas fra registrering.

30. mars 2023

Alfred Jens Bjørlo

Ingvild Wettrhus Thorsvik

Ane Breivik

Grunde Almeland

Guri Melby

